

ผลสัมฤทธิ์กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

The Restorative Justice Results in the Juvenile Investigation

ธนภัทร ปัจฉิมม์

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

Thanapat Patchim

School of Law and Politics, Suan Dusit University

Received October 18, 2020 | Revised October 29, 2020 | Accepted November 6, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง “ผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ศึกษาสาเหตุของปัญหาในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน และศึกษาแนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการสัมมนากลุ่ม (Focus Group) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน สามารถทำได้โดยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน ซึ่งการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทดังกล่าวจำเป็นต้องมีเงื่อนไขสำคัญ ได้แก่ คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอให้มีการไกล่เกลี่ยหรือพนักงานสอบสวนเห็นว่าข้อพิพาทที่เกิดขึ้นสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ เช่น คดีความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ คดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทและคดีความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 5 ปี เป็นต้น ซึ่งผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวจะเกิดจากความพึงพอใจของทั้งสองฝ่ายในการยินยอมยอมรับการชดเชย ชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้น ในขณะที่มีข้อเสนอแนะนั้นให้มีการสร้างความรู้เชิงคุณค่าของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้กว้างขวางทั้งในระดับเจ้าหน้าที่และหน่วยงานด้านยุติธรรมของรัฐ

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์, กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์, คดีเด็กและเยาวชน

Abstract

This exploratory research studies the restorative justice results in the juvenile investigation. This research aims to study the problems regarding the restorative justice results in the juvenile investigation and explore the measures to improve the juvenile investigative process. To examine these perspectives, a qualitative methodology has been applied via focus group discussions and in-depth interviews with key informants involved in the area of studies. The result shows the achievement of the process in regard to restorative justice in the juvenile investigation by mediation. In order to access to the restorative justice process, the cases shall be qualified by following these conditions; one of the parties are willing to Proceed with the cases by restorative justice or the suggestion of inquiry official such as the minor offence or an offence which the penalty is less than minor offence including an offence committed by negligence or an offence with imprisonment up to 5 years. The accomplishment of restorative justice in juvenile investigation will satisfy both parties when they are willing to acknowledge the compensation from the existing damages. The recommendation on this research proposes value knowledge creation towards restorative justice extensively, especially, among the government officials and justice organizations.

Keywords: Achievement, Restorative Justice, Juvenile Delinquency

บทนำ

การสอบสวนเด็กและเยาวชนซึ่งกระทำความผิดอาญาตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้ความสำคัญในการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำความผิด เป็นผู้เสียหายหรือเป็นพยานก็ตามเพราะเด็กและเยาวชนนั้นยังถือว่าเป็นวัยที่ขาดประสบการณ์ ขาดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ขาดความรู้เท่าทันในด้านต่าง ๆ ขาดการเรียนรู้ที่เพียงพอ มีสภาพจิตใจที่ไม่เข้มแข็งเท่ากับผู้ใหญ่ จึงได้กำหนดมาตรการพิเศษที่แตกต่างจากการดำเนินการทางคดีอาญากับผู้ต้องหา ผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นผู้ใหญ่ โดยมีหลักการในการคุ้มครองและเน้นการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้ซึ่งกระทำความผิดและได้กลายมาเป็นผู้ต้องหา หรือการคุ้มครองผู้เสียหาย พยาน ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน ดังนั้น กระบวนการที่จะใช้ในการสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงและการใช้มาตรการทางอาญาแก่เด็กและเยาวชนจึงมีลักษณะที่มุ่งเน้นที่จะให้ความคุ้มครองต่อสิทธิของผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน เพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เด็กและเยาวชนต้องได้รับผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจ และสำหรับมาตรการการสอบสวนเด็ก

และเยาวชนผู้กระทำความผิดทางอาญา (Chanthong, 2014, p. 72) ก็เช่นกัน กฎหมายได้วางมาตรการ การสอบสวนที่แตกต่างจากมาตรการการสอบสวนผู้ใหญ่ กล่าวคือ ได้มีการคุ้มครองสิทธิของเด็ก และเยาวชนผู้ต้องหาโดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชน และครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 75 คือ ได้วางมาตรการให้การสอบสวนเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้กระทำในสถานที่ที่เหมาะสม โดยไม่เลือกปฏิบัติและไม่ปะปนกับผู้ต้องหาอื่นหรือมีบุคคลอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องอยู่ในสถานที่นั้น อันมีลักษณะเป็นการประจานเด็กหรือเยาวชน และต้องใช้ภาษาและถ้อยคำที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าใจได้ง่าย โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถ้าเด็กหรือเยาวชนไม่สามารถสื่อสารหรือไม่เข้าใจภาษาไทยให้จัดหาล่ามให้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือจัดหาเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หรือความช่วยเหลืออื่นใด ให้ตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ทั้งนี้ ในการแจ้งข้อกล่าวหาและสอบปากคำเด็กหรือเยาวชน ซึ่งต้องหว่ากระทำความผิดจะต้องมีที่ปรึกษากฎหมายอยู่ร่วมด้วยทุกครั้ง พร้อมทั้งแจ้งด้วยว่า เด็กหรือเยาวชนมีสิทธิที่จะไม่ให้การหรือให้การก็ได้ และถ้อยคำของเด็กหรือเยาวชนอาจใช้เป็น พยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้ และในการแจ้งข้อหาและการสอบปากคำเด็กหรือเยาวชน ผู้กระทำความผิดดังกล่าว บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย จะเข้าร่วมฟังการสอบสวนด้วยก็ได้ (Pantayang, Taochalee & Silanen, 2018, pp. 98-99) อย่างไรก็ตาม ปัญหาการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีความรุนแรงสูงขึ้นตามแนวโน้มการพัฒนาของสถานการณ์โลก ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ส่งผลให้เด็กและเยาวชนเข้าสู่การประกอบอาชญากรรม เช่น คดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ชีวิตและร่างกาย เพศ ยาเสพติด เป็นต้น

ปัจจุบันหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนจะต้องเข้ามามีบทบาท อย่างสำคัญในการร่วมมือกันดำเนินงานเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยน พฤติกรรมกลับคืนสู่สังคมอย่างสร้างสรรค์ได้ (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง ข้อที่ 40 (1)) ตลอดจนดำเนินงาน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดซ้ำหรือเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ซึ่งในประเทศไทยมีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในการดูแลเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม 4 หน่วยงานหลัก คือ ศาลเยาวชนและครอบครัว กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมคุมประพฤติ และโรงพยาบาลตุลาการเฉลิมพระเกียรติ โดยแนวทางการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ของศาลเยาวชนและครอบครัว คือ การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (มาตรา 86 และ 90) และมาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดี (มาตรา 132) ซึ่งมีแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก และเยาวชน ถือว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญา

จะเห็นว่าแนวทางการปฏิบัติของกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้น แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู ที่ดำเนินการให้กับเด็กและเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา ซึ่งมีเป้าหมาย ในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ดีขึ้นได้ สามารถกลับตนเป็นคนดี

สู่ครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุข โดยไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้มีมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา (มาตรา 86 และ 90) และมาตรการพิเศษแทนการพิพากษาคดี (มาตรา 132) ที่จะเข้ามาเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือก (Alternative Dispute Resolution: ADR) สำหรับเด็กและเยาวชน (Kittiyarak, 2012, p. 56) โดยจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานด้านเด็กและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในมาตรการดังกล่าว

จากความสำคัญข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน โดยมุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งการศึกษาวิจัยดังกล่าวจะมุ่งเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือการเจรจาไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนในคดีเด็กและเยาวชน มากกว่าการใช้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักที่มุ่งลงโทษมากกว่าการให้โอกาสเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน
2. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน

ทบทวนวรรณกรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องศึกษาผลสัมฤทธิ์กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาจากหนังสือตำรา บทความทางวิชาการ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศเพื่อนำหลักการแนวคิด ทฤษฎีมาใช้ประกอบเป็นข้อมูลในการสร้างกรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาถึงหลักการทั่วไปเกี่ยวกับยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และแนวทางวิธีปฏิบัติที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้งของต่างประเทศและของไทย โดยการศึกษาวิเคราะห์ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการระงับข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายอาญาและตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ที่มีเอกชนเป็นผู้เสียหายและมีเอกชนเป็นผู้เสียหายร่วมกับรัฐ ซึ่งเป็นคดีเล็กน้อยไม่ควรนำคดีอาญาดังกล่าวขึ้นสู่ศาล ควรใช้กระบวนการเชิงสมานฉันท์ในการระงับข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน โดยมีข้อสรุปได้ดังนี้

1) ควรที่จะมีกฎหมายใหม่มารองรับเป็นข้อยกเว้นหรือเป็นการเบี่ยงเบนคดีในคดีอาญา บางประเภท ที่ไม่สมควรที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก (Mainstream Criminal Justice)

2) ความผิดอาญาประเภทที่ควรนำมาใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน ได้แก่ คดีอาญาอันยอมความได้ คดีลหุโทษ การกระทำความผิดโดยประมาท ซึ่งรวมไปถึงการกระทำโดยประมาทในคดีจราจร และคดีอาญาอันยอมความมิได้ ที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีด้วย

3) เมื่อมีการดำเนินการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนแล้ว ไม่ควรจะดำเนินการกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก ควรให้เป็นเหตุอายุความในการดำเนินคดีอาญาสะกดหยุดอยู่

4) รูปแบบและองค์กรที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน แยกพิจารณาสรุปออก 2 ประเด็น คือ รูปแบบการไกล่เกลี่ยเหยื่อ - ผู้กระทำความผิด (Victim-Offenders Mediation; VOM) และองค์กรที่เป็นคณะกรรมการอำนวยความสะดวกกับผู้ไกล่เกลี่ย

5) การที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน ไม่ควรให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้เข้าร่วมในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการระงับข้อพิพาท (ไกล่เกลี่ย) คดีอาญา

6) การติดตามและการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนนั้น ต้องกำหนดเงื่อนไขให้ผู้กระทำความผิดต้องปฏิบัติตามสิทธิคดีอาญามาฟ้องยอมระงับไปเมื่อผู้กระทำความผิดได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในข้อตกลงครบถ้วนแล้วการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในการระงับข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวนนั้นจะทำให้กระบวนการยุติธรรมของไทยมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผลสัมฤทธิ์กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน” เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) (Ueawong & Ritcharun, 2013, pp. 2-15) มีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) จำนวน 2 ครั้ง โดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน จำนวนทั้งหมด 25 คน

ส่วนที่สอง การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยมีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีการเฉพาะเจาะจง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เจริญमानฉันทน์ในชั้นการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน จำนวนทั้งหมด 25 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเจริญमानฉันทน์ในชั้นการสอบสวน คดีเด็กและเยาวชน โดยมุ่งศึกษาถึงสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางการพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมเจริญमानฉันทน์ในชั้นการสอบสวน

2.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัยโดยการเชิญผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง และมีประสบการณ์ในขั้นตอนและกระบวนการดำเนินคดีเด็กและเยาวชน (โดยเฉพาะในขั้นตอน ของการสอบสวน) เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นผู้ตรวจสอบเค้าโครงการสัมภาษณ์ โดยได้จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหา

2.3 ขั้นตอนการเก็บข้อมูล ประกอบไปด้วยขั้นตอน ดังนี้

- 1) การจัดทำโครงร่างแบบสอบถาม
- 2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกลุ่มตัวอย่าง
- 3) การจดบันทึกรายละเอียดของการสัมภาษณ์
- 4) การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซ้ำ ครั้งที่ 2 เพื่อความสมบูรณ์แบบและตรวจสอบ

ความถูกต้องของข้อมูล

3. การวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ศึกษารวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการยุติธรรมเจริญमानฉันทน์ การสอบสวนในคดีเด็กและเยาวชนกับการระงับข้อพิพาททางอาญา ไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสาร ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต การประชุม และการสัมมนา รวมทั้งเอกสารต่าง ๆ ที่ได้มีการดำเนินการจัดให้มีกระบวนการยุติธรรมเจริญमानฉันทน์ ในชั้นพนักงานสอบสวนทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายในประเทศไทยเกี่ยวกับ กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน แนวคิดที่ว่าด้วยการสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของเด็กและเยาวชน แนวคิดที่ว่าด้วยการยุติธรรม เจริญमानฉันทน์ แนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ รวมถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์เอกสารและสรุปประเด็นในการวิจัย นำเอกสารที่เกี่ยวข้องจาก การทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นำมาศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และแนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมเจริญमानฉันทน์ ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน จากนั้นจึงนำความคิดเห็นจากการประชุมกลุ่มในหัวข้อเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ ของกระบวนการยุติธรรมเจริญमानฉันทน์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 9 และ 16

กันยายน 2562 ประกอบเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจำแนกประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้

ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลการศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็นการวิจัยและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน โดยทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และนำเสนอแนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน เพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญากระแสหลัก (Main Stream Criminal Justice)

ผลการวิจัย

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน เป็นวิธีในการเบี่ยงเบนคดี (Rathamarit, 2015, p. 69) ซึ่งกำหนดออกมาในรูปของการกระทำทางกฎหมายที่ทุกฝ่ายมีความยินยอมพร้อมใจ หรือมีความเห็นพ้องต้องกันที่จะให้คดีนั้น ๆ มีข้อยุติลงชั้นสอบสวนมากกว่าการที่จะให้คดีนั้นถูกดำเนินต่อไปในชั้นอัยการและหรือในชั้นศาล อย่างไรก็ตาม กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ที่นำมาใช้ในชั้นสอบสวนมิใช่เป็นการลดทอนอำนาจตุลาการและเพิ่มอำนาจให้แก่พนักงานชั้นสอบสวนมีอำนาจจัดการด้านงานยุติธรรมในสังคมแต่อย่างใด แต่กระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกหรือวิธีการไกล่เกลี่ยคดีซึ่งคดีที่อยู่ในเขตแดนของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนนั้น จะต้องเป็นคดีที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่า 5 ปี ตามที่กฎหมายกำหนด ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน จึงมีหลักการที่สำคัญว่าการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ดังกล่าวได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะดำเนินการกับผู้กระทำความผิดและได้รับความยินยอมโดยอิสระและสมัครใจจากผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดควรที่จะสามารถยกเลิกเพิกถอนความยินยอมดังกล่าวในเวลาใด ๆ ก็ได้ในระหว่างการพิจารณาคดีร่วมกันในชั้นสอบสวน สามารถสรุปผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. สภาพปัญหาของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนจากการศึกษา พบว่า มีสภาพปัญหาของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน กล่าวคือ จากข้อกำหนดของกฎหมายที่กำหนดให้ตำรวจต้องมีการส่งตัวเด็กและเยาวชนที่จับกุมได้ไปให้ศาลตรวจสอบการจับกุมภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมง นอกจากจะทำให้ตำรวจไม่ต้องการที่จะจับกุมเด็กและเยาวชน เนื่องจากกระบวนการที่ต้องตามมาจากการจับกุมเด็กและเยาวชนเริ่มจากการนำตัวเด็กและเยาวชนไปให้ศาลตรวจสอบการจับกุมภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมงดังกล่าวข้างต้นแล้วปัญหาที่ตามมาจากการที่ตำรวจต้องดำเนินการส่งตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเพื่อส่งตัวไปให้ศาลตรวจสอบการจับกุมภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมง คือ ปัญหาในการสอบประวัติเบื้องต้นของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดที่ไม่สามารถกระทำได้อย่างครบถ้วนหรือถูกต้อง โดยเฉพาะในกรณี

ที่ตำรวจมีการจับกุมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจำนวนมาก และเป็นการกระทำผิดในเวลากลางคืน ซึ่งตำรวจไม่อาจทำงานได้ทัน เนื่องจากตำรวจจะต้องมีการนำตัวเด็กไปให้ศาลไต่สวนภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมง ซึ่งศาลไม่ได้มีการเปิดทำการตลอด 24 ชั่วโมง จึงนำไปสู่ปัญหาในการเร่งรีบทำงาน และเกิดความผิดพลาดในการทำงาน อาทิ การนำตัวผู้กระทำผิดที่มีอายุมากกว่า 18 ปี ไปส่งให้ศาล ตรวจสอบการจับกุม เป็นต้น

หากพิจารณาถึงการทำงานของตำรวจในการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดในลักษณะของสหวิชาชีพ ทำให้ตำรวจต้องประสบกับปัญหาในการสอบสวนเด็กและเยาวชน เนื่องจากตำรวจเห็นว่าเป็นขั้นตอนที่ยุ่ยากในการที่จะนัดให้สหวิชาชีพ ซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ นักสังคมสงเคราะห์ หรือนักจิตวิทยา ที่ปรึกษากฎหมาย และอัยการมาร่วมสอบสวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้พร้อมกัน ซึ่งเป็นการสร้างภาระในการปฏิบัติงานของตำรวจ แม้ขั้นตอนนี้ ตามกฎหมายใหม่ไม่ได้กำหนดข้อกำหนดไว้หากแต่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2546 ได้กำหนดไว้หากตำรวจมีการสอบสวนเด็กและเยาวชนโดยไม่มีสหวิชาชีพ อัยการจะไม่ยอม ทำให้ตำรวจต้องดำเนินการในการสอบสวนในลักษณะของสหวิชาชีพ แต่สิ่งที่สหวิชาชีพได้ประสบในขั้นตอนการทำงานของตำรวจ ตำรวจมีการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมาก่อนแล้ว หากแต่มีการอ่านสำนวนการสอบสวนต่อหน้าสหวิชาชีพ เพื่อเป็นการทำให้การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด กล่าวคือ การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดต่อหน้าสหวิชาชีพ ปรากฏว่าสหวิชาชีพที่ทำงานร่วมกับตำรวจได้ประสบกับสถานะที่ตำรวจได้มีการสอบปากคำเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว หากแต่เพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ตำรวจได้แจ้งให้สหวิชาชีพมาและได้อ่านสำนวนการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พร้อมทั้งให้สหวิชาชีพได้มีการรับทราบในสำนวนการสอบสวนที่ตำรวจได้ดำเนินการมาเรียบร้อยแล้ว โดยสหวิชาชีพจะมีหน้าที่เพียงการแจ้งสิทธิให้เด็กทราบ หรือ การที่แจ้งให้เด็กอ่านรายละเอียดในสำนวนการสอบสวนให้ละเอียด หากไม่เห็นด้วยก็ให้บอกแก่สหวิชาชีพ เป็นต้น

จะเห็นว่าปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งต่อการปฏิบัติงานของตำรวจเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน คือ ปัญหากฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมากเกินไป อันเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ ซึ่งเป็นหน่วยงานแรกของกระบวนการยุติธรรม ดังจะเห็นได้จากกฎหมายใหม่ที่ออกมา ซึ่งจะเน้นในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน ไม่เน้นการลงโทษ หากแต่จะเน้นในการให้โอกาสเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้มีโอกาสแก้ไขฟื้นฟูตัวเอง เป็นสำคัญ ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นสภาพปัญหาทางกฎหมายใหม่ที่กำหนดขึ้นมา มีการให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมากเกินไป จนเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ ซึ่งเป็นหน่วยงานแรกที่ต้องใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด จนกระทั่งตำรวจไม่ต้องการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยเริ่มตั้งแต่ตำรวจไม่ต้องการจับกุมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ทั้งที่เป็นตำรวจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นว่ากฎหมายให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

มากเกินไป จนเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ อีกทั้งกฎหมายไม่ได้ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเกิดความสำนึกผิดต่อการกระทำเพราะกฎหมาย เน้นการแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดไม่มีความเกรงกลัวต่อโทษที่ได้รับ อันนำไปสู่ปัญหาเด็กและเยาวชนมีการกระทำผิดที่เพิ่มมากขึ้น ตลอดจนใช้ข้อกำหนดของกฎหมายในการเลี้ยงโทษที่จะได้รับ ดังนั้น จากกฎหมายที่เน้นในการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมากเกินไปดังกล่าวข้างต้น อาจต้องมีการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย เพราะในขณะที่พฤติกรรมการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนได้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งจำนวนและความรุนแรง แต่กฎหมายยังคงให้ความคุ้มครองที่มากเกินไป

2. สาเหตุปัญหาของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน สำหรับข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งตำรวจกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ รวมทั้งผู้ที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ เห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานของตำรวจเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ได้แก่ การห้ามมิให้จับกุมเด็กซึ่งต้องหว่ากระทำผิด เว้นแต่เด็กนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือมีหมายจับหรือคำสั่งของศาล แม้กฎหมายจะได้กำหนดไว้ว่า กรณีที่เป็นเด็ก คือ บุคคลที่มีอายุยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ (ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553) หากแต่ในทางปฏิบัติ มาตรการดังกล่าวมีปัญหาต่อตำรวจผู้ปฏิบัติงาน กล่าวคือ ตำรวจผู้ปฏิบัติงานส่วนหนึ่งอาจไม่ทราบว่ากฎหมายระบุให้จะต้องจับกุมเด็กที่กระทำผิดซึ่งหน้าเท่านั้น หากแต่เป็นเยาวชน คือ อายุ 18 ปี ขึ้นไป สามารถจับกุมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทำให้ตำรวจไม่กล้าจับกุมทั้งเด็กและเยาวชนทั้งหมด เพราะคิดว่ากฎหมายมีการกำหนดการจับกุมเด็กและเยาวชนที่เหมือนกัน อันเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าตำรวจส่วนหนึ่งที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดไม่รู้กฎหมายอย่างแท้จริง ในขณะที่การปฏิบัติงานร่วมกัน ระหว่างตำรวจและสหวิชาชีพ กล่าวคือ ข้อกำหนดของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไม่ได้กำหนดให้ในการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหว่ากระทำผิดต้องมีสหวิชาชีพในการเข้าร่วมสอบสวน แต่ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2546 ที่ได้กำหนดให้การสอบสวนเด็กและเยาวชนที่ต้องหว่ากระทำผิดในบางคดีต้องมีสหวิชาชีพเข้าร่วมสอบสวน ซึ่งจากผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าในทางปฏิบัติ อัยการจะไม่ยินยอมหากพนักงานสอบสวนจะมีการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดโดยไม่ใช้สหวิชาชีพ แต่จากผลการศึกษาตำรวจได้มีการใช้สหวิชาชีพโดยได้มีการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเรียบร้อยแล้ว และได้มีการอ่านสำนวนการสอบสวนให้สหวิชาชีพรับทราบ และให้มีการลงลายมือชื่อต่อหน้าสหวิชาชีพหรือตำรวจได้สอบถามเด็กและเยาวชนที่ต้องหว่ากระทำผิดว่าต้องการสหวิชาชีพหรือไม่ ซึ่งในทางปฏิบัติ เด็กและเยาวชนไม่ทราบว่าสหวิชาชีพคืออะไร และมักจะบอกว่าไม่ต้องการสหวิชาชีพ ดังนั้น จากการกำหนดให้สหวิชาชีพเข้าร่วมในการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดอาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด เพราะการนัดหมายสหวิชาชีพ

ให้มาสอบปากคำเด็กและเยาวชนในเวลาที่เหมาะสมกัน ตลอดจนแม้กฎหมายจะกำหนดไว้แต่ในทางปฏิบัติ เพื่อเป็นการลดภาระที่ย่างยากตำรวจอาจมีการสอบสวนเด็กและเยาวชนมาก่อนสทวิชาชีพ ตลอดจน การเลี่ยงการใช้สทวิชาชีพด้วยการระบุว่า เด็กและเยาวชนไม่ต้องการสทวิชาชีพ เนื่องจากเด็กและเยาวชน ไม่รู้จักสทวิชาชีพ ดังนั้น อาจมีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดของกฎหมายที่ให้ตำรวจสามารถใช้ดุลพินิจประกอบการสอบสวนเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยอาจกำหนดให้เป็นคดีที่มีความรุนแรง อย่างแท้จริง เพื่อเป็นการลดปัญหาในการปฏิบัติงานของตำรวจที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดของเด็ก และเยาวชน

3. แนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็ก และเยาวชน

ตำรวจกลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าแนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชนในการปฏิบัติงานของตำรวจ ได้แก่ การปรับกฎหมาย การแก้ไขระเบียบ ปฏิบัติขั้นตอนในการปฏิบัติงานของตำรวจที่มีต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้เอื้อต่อการปฏิบัติงาน การเพิ่มกำลังคน หรืองบประมาณ การเพิ่มบุคลากรด้านสทวิชาชีพให้เพียงพอต่อการทำงาน ร่วมกับตำรวจ การพัฒนาระบบการทำงานของตำรวจให้เอื้อต่อการควบคุมอาชญากรรมทุกประเภท รวมถึงการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน การจัดตั้งตำรวจเฉพาะที่ดำเนินการกับคดีเด็กและเยาวชน เหมือนศาลเยาวชนฯ การจัดการกับของกลางที่ริบมาได้จากเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้มีประสิทธิภาพ การปรับเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยมีการลงโทษที่รุนแรงมากขึ้น การกระตุ้นให้คนในสังคมไทยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง

นอกจากนี้ อัยการกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า แนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์กระบวนการยุติธรรม เชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน คือ ต้องให้ความสำคัญในการปฏิบัติงานของตำรวจ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ได้แก่ การแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน ของตำรวจ ให้ตำรวจปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้น การให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสามารถทำงาน ได้อย่างอิสระในการปฏิบัติงาน ตำรวจต้องทำงานตามขั้นตอนข้อกำหนดของกฎหมายจริง ๆ โคนเน้น การทำสำนวนการสอบสวนให้รอบคอบเพื่อใช้ในการประกอบการดำเนินคดี ควรมีตำรวจเฉพาะ สำหรับคดีเด็กและเยาวชน รวมทั้งควรเพิ่มบทลงโทษเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น ให้มีกฎหมาย ที่มีการลงโทษพ่อแม่เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

ในขณะที่ผู้พิพากษากลุ่มตัวอย่าง เห็นว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ของตำรวจที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ได้แก่ การพิจารณาทบทวนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ กฎหมายใหม่ที่มุ่งปกป้องเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การปรับแก้กฎหมาย เพื่อไม่ให้คุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมากเกินไป การปรับปรุงการปฏิบัติงานของตำรวจ ในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด การฝึกอบรมตำรวจให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างแท้จริง การจัดตั้งหน่วยงานตำรวจเฉพาะที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับ

การกระทำผิดของเด็กและเยาวชนอย่างเต็มรูปแบบ การประสานงานในการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในการปฏิบัติต่อคดีเด็กและเยาวชนให้มีการทำงานในทิศทางเดียวกัน การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ควรให้เป็นหน้าที่ของสังคมส่วนรวม ตำรวจต้องมีความรู้ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนตามที่กฎหมายกำหนดอย่างแท้จริง การจัดตั้งหน่วยงานตำรวจที่ทำหน้าที่เฉพาะต่อคดีเด็กและเยาวชนสำหรับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า แนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวน คดีเด็กและเยาวชน ได้แก่ การปรับกฎหมายในประเด็นของการเพิ่มบทลงโทษสำหรับเด็กและเยาวชน ที่กระทำผิดให้มีความรุนแรงเหมาะสมมากขึ้น การบังคับใช้กฎหมายที่มีความเด็ดขาดมากขึ้น การแก้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้น้อยลง การจำแนกและการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนอย่างเหมาะสม การอบรมความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ให้แก่ผู้ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ต้องการให้ตำรวจใช้กฎหมายให้ถูกต้อง ชัดเจน ต้องการให้ตำรวจใช้ดุลพินิจในการแจ้งข้อกล่าวหาเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด การใช้ภาษาในการสื่อสารกับเด็กและเยาวชนที่ง่ายขึ้น การปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนด้วยจิตสำนึกและจริยธรรม ต้องการให้ตำรวจเรียนรู้และเข้าใจพัฒนาการของเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น ต้องการให้ตำรวจเข้าไปมีส่วนร่วมกับสหวิชาชีพในการจัดทำแผนการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ตำรวจต้องมีความเข้าใจต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมากขึ้น และการจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะของตำรวจเพื่อปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

ที่ปรึกษากฎหมาย หรือทนายความ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของตำรวจที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ได้แก่ การอบรมด้านกฎหมาย ให้แก่ตำรวจ ทั้งในประเด็นของกฎหมายและการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด การปรับปรุงขั้นตอนการทำงานตามกฎหมายใหม่ให้มีความยืดหยุ่นและง่ายให้อี้อต่อการปฏิบัติงานของตำรวจมากขึ้น การลงโทษที่เหมาะสมกับพฤติกรรมการกระทำผิด และการปรับปรุงกฎหมาย ในประเด็นอายุของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้น้อยลง และการมีตำรวจเฉพาะที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

นักวิชาการกลุ่มตัวอย่างเห็นว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของตำรวจที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ได้แก่ การปรับปรุงกฎหมายให้อี้อต่อการปฏิบัติงานของตำรวจ และสามารถคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง การเพิ่มงบประมาณและกำลังคนของตำรวจ ให้เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ผู้วิจัยเห็นว่ารัฐ โดยเฉพาะสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรตัดสินใจ และทุ่มเทสรรพกำลัง ทั้งในแง่คน งาน งบประมาณ และการบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดการ และการแก้ไขปัญหาทั้งในเชิงการบูรณาการ โดยมุ่งไปที่ผลสัมฤทธิ์ในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนให้มากกว่านี้ โดยเน้นการป้องกันแก้ไขปัญหามากกว่าการแก้ไขปัญหาหรือตั้งรับกับปัญหาเพียงอย่างเดียว

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเภทของคดีอาญาที่จะสามารถนำเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น จะต้องเป็นคดีอาญาที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้มีการไกล่เกลี่ยได้ หรือพนักงานสอบสวนเห็นว่า ควรมีการไกล่เกลี่ย เช่น คดีความผิดอันยอมความได้ คดีความผิดลหุโทษ หรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ คดีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทและคดีความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินห้าปี อย่างไรก็ตามในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์หรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น จะมีข้อตกลงร่วมกัน 2 ประเภท ได้แก่ ข้อตกลงที่เป็นการกระทำ ข้อตกลงที่เป็นการกระทำนี้ ถือว่าเป็นข้อตกลงแบบมีเงื่อนไข การบังคับตามข้อตกลงจะต้องทำตามข้อตกลงให้ครบถ้วนเสียก่อนจึงจะถือว่าเงื่อนไขสำเร็จ ผู้เสียหายจึงจะดำเนินการยื่นคำร้องขอถอนคำร้องทุกข์ หรือถอนฟ้องต่อไป ข้อตกลงที่เป็นการกระทำ อาจเป็นการกระทำที่สามารถกระทำได้ก่อนวันพิพากษา เช่น การขอขมาหรือขอโทษ การขอโทษทางหนังสือพิมพ์ การทำงานบริการสังคม การบริจาคโลหิต เป็นต้น หรืออาจเป็นการกระทำที่สามารถกระทำได้หลังวันพิพากษา เช่น การทำงานบริการสังคม การบริจาคโลหิต เป็นต้น และข้อตกลงประเภทที่สอง คือ ข้อตกลงที่เป็นตัวเงิน หากข้อตกลงร่วมกันนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการชดเชยเป็นตัวเงิน อาจตกลงให้ชำระครบถ้วนก่อนวันพิพากษา เมื่อชำระครบถ้วนแล้ว และผู้เสียหายไม่ติดใจที่จะเรียกร้องอีก จะมีการดำเนินการเพื่อยื่นคำร้องขอถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้อง หากจำเลยยังชำระไม่ครบถ้วนก่อนวันพิพากษา ซึ่งผู้เสียหายไม่ติดใจที่จะเรียกร้องเพิ่มเติมและเชื่อว่าจำเลยจะชำระส่วนที่เหลือหลังคำพิพากษา จึงได้ถอนคำร้องทุกข์หรือถอนฟ้องแต่ภายหลังวันพิพากษา จำเลยไม่ชำระเงินจนครบตามข้อตกลง ถือว่า ทั้งสองฝ่ายมีมูลหนี้ต้องผูกพันตามข้อตกลงนั้น ซึ่งข้อตกลงดังกล่าวถือว่าเป็นสัญญาประนีประนอมนอกศาล หากฝ่ายจำเลยไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความฝ่ายผู้เสียหายย่อมฟ้องร้องบังคับให้ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความที่ทำไว้เท่านั้น จะไปขอค่าเสียหายเพิ่มเติมในคำฟ้องใหม่ไม่ได้ สิทธิในการฟ้องคดีมีอายุความสิบปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/32

หากพิจารณาประเภทของคดีที่สามารถนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ตามแนวคิดของระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงสมานฉันท์แล้ว จะพบว่า ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงสมานฉันท์มิได้ให้ความสำคัญกับการยุติคดีเป็นสำคัญ แต่คำนึงถึงโอกาสในการได้รับการเยียวยาของผู้เสียหาย และการแก้ไขปรับปรุงตนเองของผู้กระทำความผิด รวมทั้งการเยียวยาชุมชน หรือสังคมให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ดังนั้น คดีอาญาที่มีผู้เสียหายทุกคดี ที่คู่กรณีสมัครใจเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย กล่าวคือ จำเลยสำนึกผิดและประสงค์ที่จะเยียวยาผู้เสียหาย และขณะเดียวกันผู้เสียหายก็พร้อมที่จะให้อภัยและยอมรับการเยียวยาจากผู้กระทำความผิด ก็สมควรที่จะนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าคดีเหล่านั้นจะมีระดับความรุนแรงหรือร้ายแรงเพียงใด หรือเป็นคดีที่ยอมความได้หรือไม่ แม้จะเป็นกรณีคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตก็ตาม ย่อมสามารถที่จะนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเชิงสมานฉันท์ได้ทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ สำหรับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน ได้ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การกระตุ้นให้หน่วยงาน องค์กร และสังคมรู้จักและรับรู้เกี่ยวกับยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มากขึ้น สาเหตุหนึ่งที่ทำให้คดีที่เข้าร่วมกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีน้อยลง อาจเนื่องมาจากผู้เสียหายและผู้กระทำผิดไม่ทราบเกี่ยวกับยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดจะทราบได้ก็ต่อเมื่อพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้แจ้ง แต่ถ้าหากมีการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางอื่น ๆ ก็จะทำให้ผู้เสียหายและผู้กระทำผิดมีโอกาสทราบและแจ้งความประสงค์ได้และยังเป็นการสร้างพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้กับผู้เสียหายและผู้กระทำผิด

1.2 การขยายผลกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ไปใช้ในชั้นตอนอื่น ๆ ของกระบวนการยุติธรรม และความขัดแย้งในชุมชนจะพบว่าความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับผู้เสียหายและผู้กระทำผิด และมีผลในการเยียวยาผู้เสียหายและเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดรับผิดชอบอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น จึงควรมีการขยายการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้มากขึ้นในชั้นตอนอื่น ๆ ของกระบวนการยุติธรรม ทั้งในชั้นตอนของตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่และคุ้มค่าต่อการดำเนินการนอกจากนั้น ควรให้มีการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นตอนก่อนเข้ากระบวนการยุติธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 86 ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักที่ว่าด้วยมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เพื่อกำหนดให้การพิสูจน์ความผิดของเด็กหรือเยาวชนเป็นเงื่อนไขของการพิจารณาเห็นเหตุในชั้นก่อนฟ้อง โดยแก้ไขความในวรรคสอง

2.2 ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 82 (1) และ (2) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ของผู้อำนวยการสถานพินิจในชั้นการสอบสวน

2.3 ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 88 วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจรายงานต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการให้ดำเนินคดีต่อไป ในกรณีที่บุคคลที่เกี่ยวข้องฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อแก้ไขมาตรา 86 วรรคสอง โดยกำหนดให้พนักงานอัยการจะต้องนำข้อเท็จจริงในทางคดีที่มาจากพนักงานสอบสวนและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่มาจากผู้อำนวยการสถานพินิจมาพิจารณา

2.4 ปรับปรุงแก้ไขมาตรา 89 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้งดการสอบปากคำหรือการดำเนินการใด ๆ ที่เกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน เพื่อรอการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเมื่อแก้ไขมาตรา 86 วรรคสอง โดยกำหนดให้พนักงานอัยการต้องนำข้อเท็จจริงในทางคดี

ที่มาจากพนักงานสอบสวน และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่มาจากผู้อำนวยการสถานพินิจ มาพิจารณาประกอบกันก่อนที่จะเลือกใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

2.5 ส่วนความผิดอันยอมความได้นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ได้ในทันทีเพื่อให้คดียุติลง โดยจะนำมาใช้เพื่อเสริมให้มีการถอนคำร้องทุกข์ การถอนฟ้อง หรือการยอมความอันเป็นผลให้มีการระงับข้อพิพาทกันมากขึ้นและยังก่อให้เกิดการอำนวยการประนีประนอมแก่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งหากได้มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้อย่างจริงจังก็จะสามารถลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ระบบได้

2.6 การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น จำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจในการดำเนินการ มิฉะนั้นย่อมไม่สามารถกระทำได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่าให้มีการออกกฎหมายที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับผู้มีอำนาจดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เช่น คณะกรรมการไกล่เกลี่ย บทบาทและหน้าที่ของผู้ดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ตลอดจนออกกฎหมายให้ยอมรับผลของการดำเนินการโดยคณะกรรมการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เพื่อการปฏิบัติงานจะได้ไม่ขัดต่อกฎหมายที่บัญญัติอยู่ก่อนแล้ว

2.7 ไม่ควรให้มีการบันทึกประวัติเด็กและเยาวชนที่ผ่านการไกล่เกลี่ยตามกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชั้นสอบสวนคดีเด็กและเยาวชน เพราะปัญหาที่ผ่านมา มีเด็กและเยาวชนหลายคนที่ทำความผิดและมีประวัติเคยต้องโทษ (ประวัติอาชญากรรม) ซึ่งสูญเสียโอกาสในการทำงานในหน่วยงานหรือองค์กรที่ดี

เอกสารอ้างอิง

- Chanthong, W. (2014). Investigation of Children and Youth Offender According to the Juvenile and Family Court and Juvenile and Family Procedure act Of 2010, **Ramkhamhaeng University Law Journal**, 3(1), 71 -80. (In Thai).
- Kittiyarak, K. (2012). **Reconciliation of Justice: New Options for Thai Justice**. Bangkok: The Thailand Research Fund. (In Thai).
- Pantayang, L., Taochalee, K., and Silanen, S. (2018). The Development of Child Protection Systems in Thai Society. **Journal of Humanities and Social Sciences Surin Rajabhat University**, 20(1), 225-239. (In Thai).
- Rathamarit, U. (2015). **The Role of Prosecutors in Restorative Justice**. Bangkok: Faculty of Law, Thammasat University. (In Thai).

Ueawong, K., and Ritcharun, P. (2013). **Unit 2 Research Methods of Educational Administration. in Subject Matter 23721 Research of Educational Administration. (Unit 1-5. pp. 2-15, 2-118).** Nonthaburi: Education Program Sukhothai Thammathirat Open University. (In Thai).

ผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล

หน่วยงาน/สังกัด

ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด

E-mail:

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนภัทร ปัจฉิมม์

โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

เลขที่ 145/9 ถนนสุขุโขทัย แขวงดุสิต

เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร 10300

md_2517@hotmail.com